

Lars Hald: Erindringer. Gensyn med Rønde 1969 - 1979

Forord ven Vilfred Friborg Hansen: Lars Halts erindringer om barndommen i Gyden 6 (se særskilt artikel) suppleres her med andre dele af erindringerne, der også omhandler Rønde. Vi begynder med beretningen om, hvordan Lars i 1969 igen kom til at bo i Rønde – det kom i denne omgang til at vare to år, til 1971. Derefter følger beretningen om Lars Halts fars bedrifter i og historier fra Rønde.

Del 1: Gensyn med Rønde 1969-71

Jeg fik et stop til Rønde, hvor jeg straks søgte tilflugt på Kringlen.

Mens jeg sidder og drikker min øl, går døren pludselig op, og ind træder en mand som jeg kender.

Min gamle værkfører Erik Bønding fra Kronen. Han bliver ligeså glad for at se mig, som jeg bliver for at se ham.

Han spørger mig, hvad jeg laver i Rønde, og uden at gå for meget i detaljer fortæller jeg ham hvad der er sket siden sidst.

Jeg syntes ikke det ragede ham.

Erik var i mellemtiden flyttet fra Skæring til et lille hus i Vrinners på Mols, hvor han havde åbnet et lille værksted, hvor han polstrede møbler om for folk.

Imidlertid havde han en dag set en annonce i avisen, hvor der var en mand fra Randers der søgte en mindre fabrik til at lave møbler for ham.

Ret hurtigt var det blevet for trangt i Vrinners, og han havde lejet nogle lokaler i Rønde.

Da vi temmelig sent ud på aftenen skiltes, havde jeg fået mig et nyt arbejde.

Arbejde i Rønde

Jeg låner lidt penge af Erik og tager den sidste rutebil hjem til Thorup, hvor de kigger noget forvirret på mig.

Skulle du ikke ud at rejse med Tivoli? Spørger min mor.

Jeg fortæller hende at jeg har fået arbejde i Rønde, og ligeså snart jeg har fundet et værelse, flytter igen.

Faldborg – hed manden fra Randers, som Erik Bønding lavede møbler for.

Han var forhenværende førstemand i en stor møbelforretning, som hed tæppe Olsen.

Han havde imidlertid gået og kigget lidt på møblerne og tænkt, dem kan jeg sgu lave ligeså godt selv.

I 1970 var der ikke meget salg i den gode overpolstrede sofa med alle klunkerne.

Skumgummien havde for længst holdt sit indtog, og det hele var efterhånden blevet til samlebåndsarbejde.

Erik manglede en lim mand, og er der noget jeg er, så er det i hvert fald det.

Faldborg kom hver aften ved fyr aftenstid og hentede dagens produktion i en gammel lastbil, og allerede dagen efter blev møblerne kørt ud til kunderne.

Kolleger

Som jeg fortalte i sidste kapitel genså jeg nu den unge smukke lyshårede pige fra Skødshoved Bro, hende som kostede mig en tand og to blå øjne.

Hun havde arbejdet for Erik allerede mens han var i Vrinnens.

Ud over hende, var der en syerske fra Knebel - Birthe – hvis søster fra København jeg senere havde en længerevarende affære med.

(jeg havde også en kort, men hidsig affære med Birthe)

Jeg havde ingen hast med at finde mig et værelse i Rønde, da det stort set kun tager en halv time at køre hjem til Thorup.

Desuden fik jeg ret hurtigt udleveret en nøgle til værkstedet, da det kneb for Erik at få låst op om morgenen, når folkene ankom.

Erik tjente gode penge i den periode, og levede på sin vis et rimeligt udsvævende liv.

Piger på værkstedet

Jeg var stabil i den periode og nød at tjene gode penge, med et arbejde som jeg vidste, at jeg var god til.

Det var bestemt heller ikke hver dag jeg overhovedet kom hjem, da jeg tit overnattede i en stak skumgummi på værkstedet.

Da drukmåsene som bekendt altid finder sammen, varede det ikke mange dage før at jeg skulle omkring Kringlen inden hjemturen

Så vidt jeg husker havde jeg overhovedet ingen ”sygedage” i den tid jeg arbejdede for Erik i Rønde. Efter et par måneder kom han en dag og forlangte nøglen tilbage. Der var en eller anden der havde sladret.

Jeg er jo ikke uimodtagelig for kvindeligt selskab.

Da Rønde er en skoleby, er den altid fyldt med unge smukke piger, hvoraf enkelte delte leje med mig i skumgummien på værkstedet.

Dette var kommet Erik for øre, og en dag kom han grinende og forlangte nøglen udleveret.

Ikke fordi – som han sagde, at jeg tog piger med på værkstedet, det var mere på grund af brandfaren.

Og som han anførte, jeg kunne jo i et øjeblik ophidselse glemme, at jeg havde en cigaret tændt.

Det kunne jeg sagtens følge ham i, så ikke et ondt ord om det.

Jeg flytter til Rønde

En aften jeg sidder på Kringlen falder jeg i snak med en af Røndes lokale beboere – Orla Støve.

Han havde købt Røndes gamle skole og indrettet den til bolig. Udover over sin egen, lejede han også værelser ud.

Fortrinsvis til unge studerende, men jeg husker også, at der var et par ældre mennesker udover de unge.

Bl.a. Knud Sørensens far som jeg omtalte i kapitel tre.

For anden gang i mit liv flyttede jeg nu tilbage til Gyden i Rønde.

Det var ikke fordi værelset var noget at prale af, da der ikke var mange faciliteter.

Det var et loftsværelse, og man skulle gå adskillige hundrede meter for at komme på toilettet, som befandt sig i stueetagen i den modsatte ende af huset.

Men i den lange sommer som jeg havde foran mig, var jeg der stort set kun når jeg skulle sove.

Jeg fik en aftale med Vestergårds - på Cafeteriaet - om en spiseordning, og fik hurtigt kørt mit nye liv i stilling.

Da maden hos Vestergårds ikke stod på bordet før ved fem tiden, tilrettelagde jeg mit arbejde sådan, at jeg ikke var færdig før end den tid.

Klokken fire når de andre var gået, kom Erik ud på værkstedet hvor jeg arbejdede med en håndfuld øl, som vi drak - mens jeg lavede arbejdet færdigt.

Og så snakkede vi om gamle dage. Vi havde efterhånden kendt hinanden i over ti år, så der var nok at tale om.

Da så Jørgen Olesen begynder hen på sommeren som tilskærer, var det næsten som i gamle dage.

Jørgen havde også været ansat på Kronen i mange år, og da det er hans skyld, at jeg sidder i Randers og skriver disse linier, skal han også med her.

Århus visit

Det gik nemlig godt for Erik i den her periode. Falborg solgte mange møbler, ergo havde vi også meget at lave. På det tidspunkt var vi en 15 - 20 mænd / kvinder ansat.

I min fritid fortsatte jeg imidlertid i min gammelkendte stil. Hurtige øl og hurtige damer. Nu tilsat en betydelig portion Hash.

Ca. en gang om ugen kørte jeg til Århus hvor jeg provianterede ved Jørgen.

Som regel slog jeg to fluer med et smæk, på disse Århusture, da jeg var begyndt at tage sangundervisning hos en Operasanger ved navn Hermann Hansen.

Nye tanker

Lises død havde sat visse tanker i gang hos mig.

Jeg erkendte at tiden ikke er uendelig her på jorden, og engang imellem skal man opsøge heldet selv, og ikke hele tiden vente på, at appelsinen falder ned i ens Turban.

Jeg kan dog også se, når jeg kigger tilbage på disse linier, at der i sidste øjeblik altid er dukket et eller andet op, som har reddet hele situationen for mig.

Vorherre har aldrig tilladt mig at gå helt ned med flaget.

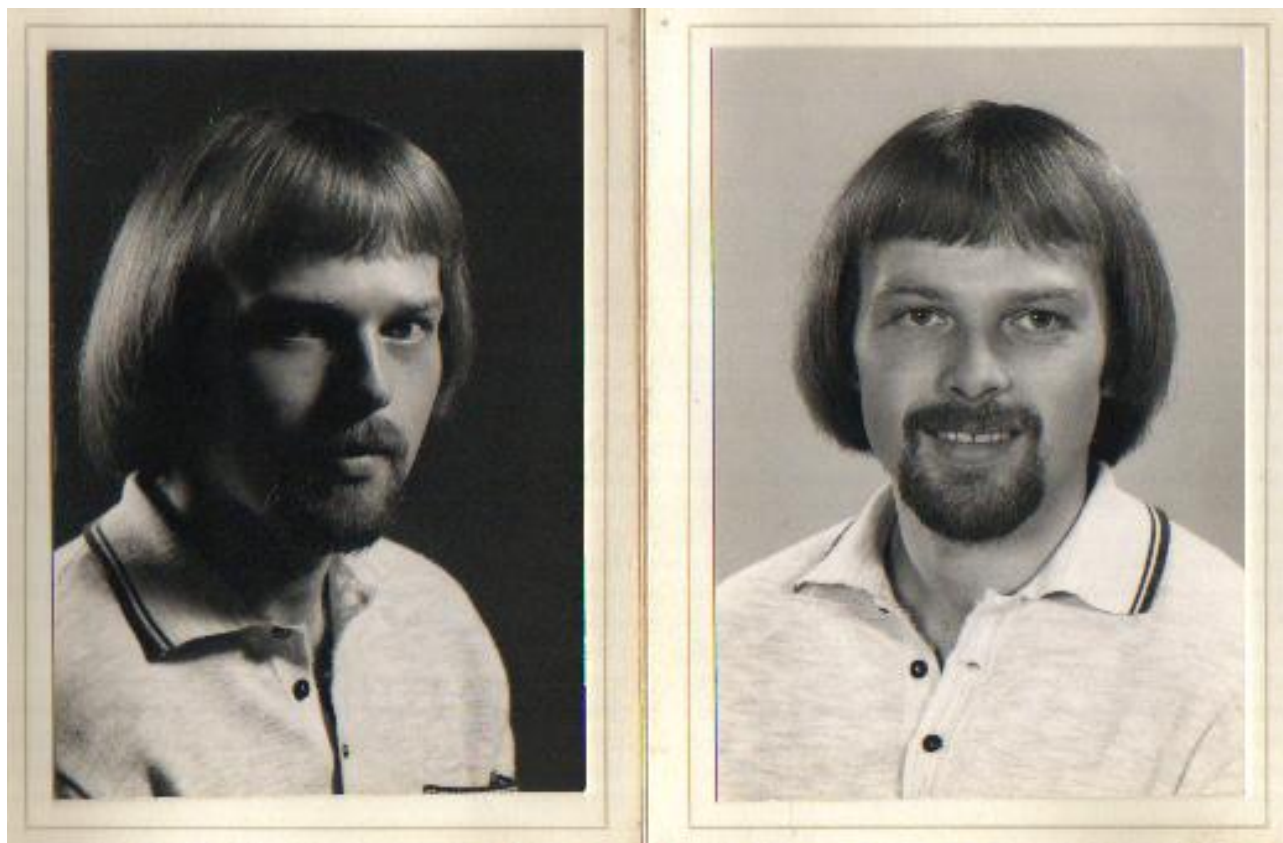
Selv om det har været tæt på mange gange.

Nye legekammerater

Jeg fik mig også hurtigt nogle nye legekammerater. Via en ung mand der blev ansat på værkstedet kom jeg indenfor i Røndes Hashmiljø.

Jeg vil gerne understrege at det dengang var meget beskedent. Vi nøjedes som regel med at fyre en fed på mit værelse, inden vi skulle ud og kigge på byen.

Miljøet var ikke hårdt som sådan, da det eneste ulovlige jeg nogen sinde har gjort, er at ryge en fed. Og udover det, har jeg aldrig tolereret, at nogen i min omgangskreds har lavet kriminalitet. Hvis de gjorde det, var jeg simpelthen ikke i omgangskredsen mere. Så vi fyrede en fed og tog på kvindejagt.

Disse billeder er taget i anledning af mit engagement med Kay Abrahamsen.

Billedet til venstre blev brugt i programmet.

Det var i øvrigt på fru Hounsgaard foranledning, da hun påstod, at jeg så åndsvag ud når jeg smilede.

(det sagde hun virkelig) Billedet hang i flere år i vinduet hos Hounsgaards og gjorde god reklame for mig over for pigerne.

I betragtning af det liv jeg førte dengang, syntes jeg ikke det kan ses særligt meget.

En ny ven

Jeg fik også en god ven da jeg boede hos Orla Støve – Erik Lovmand.

Erik gik på Rønde Kursus og det var meningen, at han skulle have sin studentereksamen der.

Det fik han også, men det holdt hårdt. Det må jeg desværre tage en del af skylden for.

Han var ud af en præstefamilie, og jeg tror at familien havde større ambitioner for Erik - end han selv havde.

I forvejen gjorde han for lidt ud af lektierne, og da han lærte mig at kende, droslede det ned på et minimum.

Erik boede på værelset ved siden af mig, og der gik ikke mange dage inden vi var pot og pande.

Vi nøjedes ikke med at hænge på Oskars cafeteria eller Kringlen, men tog både til Ebeltoft og Århus i vores utrættelige jagt efter piger.

Enkelte gange besøgte vi også præstefamilien i Sdr. Onsild præstegård lidt syd for Hobro. (som regel når forældrene ikke var hjemme)

Erik og jeg holdt sammen til engang op i firserne, da han samtidig som mig, flyttede til Randers og arbejdede i den samme virksomhed. (Faldborg)

Senere arbejdede han som dekoratør – først ved Kjær og Knudsen – og derefter ved Aksel W. Nielsen, hvor de ikke har haft så flot pyntede vinduer siden.

Efter et par år blev han gift og flyttede til Nr. Sundby hvor han gik ind i politiet, og så vidt vides er han stadig der.

Hans bror Sten har imidlertid ført de stolte akademiske familietraditioner videre da han er en anerkendt forsker – også på internationalt plan – med eget firma.

Elever fra Rønde Kursus

Via Erik lærte jeg også en masse af de unge mennesker der gik på studenterkurset, at kende.

Jeg har aldrig bevæget mig så meget i de akademiske kredse, da vi ingen traditioner har i familien for den slags.

Det nærmeste må være min søster Mariannes realeksamen.

Til min forbavelse fandt jeg ud af, at jeg ikke havde nogen grund til at skamme mig over den viden jeg møjsommeligt havde tilegnet mig.

Og jeg var faktisk forbavset. Jeg havde en eller anden overdreven respekt og benovelse over for disse børn af såkaldte gode hjem.

Jeg fandt nemlig hurtigt ud af, at min viden og livserfaring stod fuldt på højde med de kommende studenter.

På mit værelse har jeg hørt mange historier om forældre, der på det nærmeste fik mit hår til at rejse sig.

Om pigen der hver dag fik tærsk af sin far - liggende over hans knæ - hvor hun tydeligt kunne mærke, at han havde rejsning.

Eller drengen hvis far havde været i Hipo korpset under krigen, og havde været med til at terrorisere den Danske befolkning.

Især denne dreng tænker jeg tit tilbage på, da han gjorde et uudsletteligt indtryk på mig.

(jeg mener at kunne huske, at det var ham der stak ild på højskolen)

Disse skæbner – og andre – bekræfter mig kun i, at der er mange forældre der skulle forbydes at få børn.

Kvinder

Jeg er dog glad for, at det ikke er mig der skal stå som dommer i den slags anliggender, men ikke desto mindre mener jeg det.

Det er også muligt at læseren tænker - er han ikke lige lovligt kvindefikseret den gode Lars. Til det må jeg svare ja, for sådan var (er) jeg.

Det var jagten der interesserede mig.

Jeg var overhovedet ikke interesseret i at få mig en fast pige. Det var alt for kedeligt. Det hæmmede mig i mine udfoldelser følte jeg.

Lige så snart der begyndte at komme for mange følelser ind i spillet, gjorde jeg mig hård, og gjorde forholdet forbi.

Jeg passede omhyggeligt på ikke at involvere mig selv følelsesmæssigt i nogle af de piger jeg kom sammen med.

Indimellem løb jeg dog også ind i situationer der godt kunne få mig til at tænke mig lidt om.

”Jeg var rædselsfuld”

Jeg kom engang ind på Kringlen og så, at der stod tre piger oppe ved baren i færd med at drikke en øl.

Jeg havde kommet sammen med dem alle tre, og gik hen for at hilse på dem.

Da de så, at det var mig, vendte de demonstrativt ryggen til og snakkede videre, mens jeg tilsyneladende ikke eksisterede.

Det havde jeg fandme godt af.

Dengang trak jeg imidlertid bare på skulderen, og fandt mig et andet selskab der bedre kunne goutere mine platte vittigheder og billige charme.

Ærlig talt – jeg må have været rædselsfuld.

Der gik imidlertid nogle år endnu, før det også gik op for mig selv.

Kisser og Annette

Trods alle mine forskrifter kom jeg alligevel sammen med en pige det meste af sommeren og efteråret – Kirsten, også kaldet Kisser.

Grunden til, at jeg tager hende med her, skyldes hendes veninde Annette.

Annette var en flot langbenet pige med et yderst veludviklet snakketøj og en smittende latter.

Det var ikke fri for, at jeg var lidt mere interesseret i Annette end jeg var i Kisser.

Hun var imidlertid ikke til at løbe om hjørner med, og jeg følte tit, at hun kiggede lige igennem mig.

Den første gang jeg så hende, var på Oskars Cafeteria hvor jeg sad sammen med Kisser.

Det første hun betroede mig var, at jeg så selvglad ud. Hvordan kan du vide det? Spurgte jeg – du kender mig overhovedet ikke.

Det kan man sgu da se! Sagde hun.

Hun havde et barn som hun havde fået sammen med en norsk musiker. Mens Annette gik på Højskole var barnet – Lars - anbragt i pleje hos en familie i Randers.

-

Da jeg året efter begyndte at arbejde i Randers, blev jeg inviteret hjem til den nye mand vi havde ansat til at passe lageret.

Og hvem sidder på græsplænen og leger med en lille dreng sammen med en ung kvinde, og et andet lille barn som lød navnet Linette. Gæt selv.

Jeg ved ikke om hun stadigvæk syntes, at jeg er selvglad, men jeg kan jo spørge hende næste gang hun ringer.

Annette flyttede med den norske musiker til Norge, hvor hun efterhånden har boet i over tredve år.

Vi ses stadig mindst en gang hvert år, men hun har nok været mest flittig til at besøge os, end vi hende. Og den smittende latter er stadigvæk den samme.

I løbet af foråret og sommeren 71 var jeg med i Rønne Amatørteaterforenings opførelse af Tante Bines Pensionat. Det var absolut Jørgen Knudsen og Edith Sørensen der løb med roserne. De andre medvirkende er Arne Og Astrid Møller, Annette Sauer, Kis Møller Hansen, Leif Frederiksen Finn Sørensen, Jan Kristiansen, Marianne Sauer, Bodil Jensen, Jens Ove Andersen. Desuden Egon Sauer Musik. Ketty Sauer sufflør. Ella Møller sminke. Svend Møller regi og William Nielsen instruktion.

Nyt arbejde i Randers

Hen på foråret i 71 trækker Jørgen Olesen – tilskæreren – mig til side en dag. Han spørger mig nu om jeg kan holde på en hemmelighed.

Ja selvfølgelig! Siger jeg. Selvom det ikke er det jeg er bedst til.

Han fortæller mig så, at Faldborg vil til at lave møbler selv i Randers, da han er blevet en smule træt af Erik Bønding.

Jørgen var blevet bedt om at finde et par dygtige folk der var interesserede i at flytte med på et nyåbnet værksted i Randers, og havde straks tænkt på mig.

Da han også lovede mig ti kr. mere i timen + fri transport tog det mig ikke lang tid at sige ja.

Jørgen boede i Rodskov og ville hente og bringe mig hver dag.

Det var ikke meningen at flytte hele produktionen til Randers – Erik Bønding skulle stadigvæk lave et par modeller.

Jeg var ikke glad for at sige op. Jeg kunne godt li' Erik, og jeg følte, at han havde reddet min røv op til adskillige gange.

Han var heller aldrig karrig med et lille forskud hvis jeg behøvede det. (det gjorde jeg tit, da jeg var kronisk på røven)

Jonna

Jeg holdt mig heller ikke for god til at opsøge min gamle barndomsven Jonna, med jævne mellemrum og slå hende for en tyver.

Da en øl kun kostede tre kroner på Kringlen, var aftenen næsten reddet for tyve kroner.

Jeg tror ikke at Jonna fik mange ord indført ved disse besøg, da jeg dengang snakkede som et vandfald (om mig selv).

Firmaet Willy Larsen var dengang inde i en rivende udvikling med hårde hvidevarer - gas og olie – Avisdistribution og andre ting.

Med andre ting menes der en yderst velbesøgt slikbutik der servicerede alle de mange unge der gik på skolerne længere nede af vejen.

Jonna var blevet gift med Jørgen dengang, og de var flyttet ind i lejligheden der lå i kælderen under forretningen.

Jørgen var gået ind i firmaet Willy Larsen, og der ventede dem begge en række travle år.

Jeg huskede udmærket Jørgen fra mine regelmæssige besøg i Rønde, da jeg boede i Skæring.

Vi flyttede jo fra Rønde i 55, men i alle årene derefter, skulle jeg tit lige et smut til tilbage til mine rødder. (det skal jeg stadig)

Jeg har mange gange taget min cykle, og cyklet de omkring 25 km. der er til Rønde fra Skæring.

På et tidspunkt engang først i tresserne dukkede Jørgen pludselig op.

Hver eneste gang jeg besøgte Jonna i ishuset på Molsvejen, stod Jørgen og underholdt hende.

Det var da mærkeligt tænkte jeg, har den mand da virkelig ikke andet at lave. Og så de ører.

Jeg kunne ikke sige mig helt fri for, at være en lille smule jaloux.

Denne følelse var jeg imidlertid kommet over da vi genoptog bekendtskabet først i halvfjerdserne.

Efter en række år hvor vi ikke rigtig har set noget til hinanden, ses vi nu jævnligt igen.

Del 2: Min fars bedrifter og historier fra Rønde

(Fra erindringernes kapitel 2, der handler om forældrene. VFH).

De første år kørte han tørv fra Pindstrup mosebrug til **Nappedam**, hvor det blev afskibet.

Nappedam ligger imellem Kalø Slotsruin og Egens Havhuse.

Der var en lille mole med et spor til tip vogne, og 2 små pakhuse, hvoraf det ene rummede salpeter, importeret fra Norge, og det andet var til blandet gods.

Mange af varerne blev kørt til grovvareselskabet N. Kjær i Mørke som vistnok ejede pakhusene for enden af molen.

Nogle af varerne var til Kalø Gods, der også dengang fyldte godt i landskabet.

Gunnar Skov

Da han var blevet træt af at køre tørv, begyndte han at køre for Vognmand **Gunnar Skov** i Rønde.

Ved siden af vognmandsforretningen var Gunnar Skov også kørelærer. Og det blev min far så også.

For en del år siden, løb jeg på en mand, et lille listigt sted i Århus, Han havde omtrent den samme alder som min far.

Jeg kunne høre på hans sprog at han kom fra Rønde kanten. Vi faldt i snak, og jeg spurgte ham, om han kendte min far.

Det var først da jeg fortalte ham, at min fars kælenavn var Nus, at ti øren faldt.

Han fortalte mig, at han kom fra Rostved, og at han lige før krigen, havde han haft min far som kørelærer.

Min far havde for øvrigt også et stykke tid, kommet sammen med hans søster Gerda.

Jeg kan huske han kiggede på mig, og spurgte - synger du lige så godt som din far?

Køretimerne foregik som regel på den måde, at først provianterede de lidt øl ved købmanden.

Så kørte de mod Mols, fandt et sted med en god udsigt, drak øllerne og hyggede sig, og kørte så tilbage til Rønde.

Gudskelov var der ikke så meget trafik dengang – jeg mener – hvis man nu havde mange elever hver dag.

Fru Skov

Men jeg tror nu nok, at det meste af tiden hos Gunnar Skov og hans kone Ellen, som man for øvrigt – har min mor fortalt mig - titulerede fru Skov.

Han havde et værelse på første sal i villaen, hvor han og mor senere boede et halvt års tid efter at jeg var født.

Jeg kan godt huske fru Skov. Hun var en lille kraftig dame med et imponerende brystparti, hvilket ikke havde min store interesse dengang, da jeg kun var 3 år.

Fru Skov var en af byens førende damer. Sommetider når jeg ser gamle Amerikanske film på fjernsynet, især fra fyrrerne, kan jeg genkende den måde 'fru Skov lagde Makeup på.

Især hendes flot svungne øjenbryn kan jeg huske.

De gik op i en lille spids, den samme spids som man også kunne se på Marguerite Viby i hendes film, som var højeste mode dengang.

Desuden røg hun Cerutter, og hun havde altid en lille cerut dinglede ved læben.

Hendes stemme var dyb, næsten som en mands. Taxi bilerne var store sorte førkrigs modeller fra Amerika.

Fru Skov kørte selv engang imellem, og det var hende der kørte mig på Æbeltoft sygehus engang først i halvtresserne, da jeg havde slugt et 2 tommer søm.

Der var højvande og storm den aften, og jeg kan huske at vandet slog ind over vejen hvor vi kørte. Det var især galt mellem Nappedam og Egens Havhuse.

Vel ankommet til Æbeltoft sygehus blev jeg stopfodret med grønne asparges, hvilket gav mig en antipati mod asparges, der holdt sig i mange år.

Hvad angår 2 tommer sømmet kom det ud den sædvanlige vej efter et par dage – omviklet af asparges.

Jeg fik sømmet med mig hjem i en lille konvolut, og det var en lille smule rustent kan jeg huske.

Jeg så fru Skov meget sporadisk inden vi flyttede fra Rønde, men det hændte da, at far havde nogle enkelte kørsler engang imellem.

Gensyn med Gunnar Skov

Gunnar Skov havde jeg derimod fornøjelsen at genopfriske bekendtskabet med sidst i tresserne. Jeg var lige flyttet tilbage til Rønde, da Skæring Strand og jeg var blevet lidt trætte af hinanden.

Da en af de ting min far og jeg har til fælles, er kærligheden til et godt glas øl, søgte jeg straks til lystens hule.

I dette tilfælde Bodegaen ”Kringlen”, som var indrettet i det gamle bageri som hørte under Hotel Rønde.

Og hvem træder ind af døren? Gunnar Skov.

Under foregivende af - at gå tur med hunden – besøgte han hver dag Kringlen, og snuppede sig et par øl.

Jeg kunne genkende ham med det samme, og vi faldt hurtigt i snak. Hans hund var for øvrigt en lille hysterisk gøende pekingeser.

Man siger jo, at med tiden kommer hunden til at ligne sin herre, og omvendt.

Gunnar Skov og hans hund er helt sikkert det mest oplagte eksempel jeg kan opvise for denne teori. Håret strittede på samme måde, de havde begge et lille busket overskæg, deres underbid var lige store, og så havde de en kæk lille opstopper begge to.

Den eneste forskel på ham og hunden var, at hunden ikke røg cerutter.

Til gengæld var han en uhyre flink mand, som det var nemt at komme i snak med.

Især da han hørte jeg var ”Nusses” søn.

Vi fik et par øl sammen lige inden jeg skulle på tourné i 71.

Hvis bare jeg sang halvt så godt som min far skulle det nok gå - mente han.

Sang – og børn

Og sang - det gjorde min far. Så snart han hørte et musikinstrument var han i fuld fart mod scenen. Efterhånden fik han skabt sig et navn rundt omkring. Alle kunne li’ ham, især pigerne.

Allerede midt i tredverne blev han far til en lille pige, som kom til at hedde Kirsten.

Far og Kirstens mor måtte ikke få hinanden, har Kirsten fortalt mig. Jeg har kun talt med hende i telefonen, da hun bor i Australien.

Kirstens datter er for øvrigt den kendte glaskunstner Tcai Munck, der er gift med Finn Lyngsgård, der i sin tid startede Ebeltoft Glasmuseum.

Tcai Munck er ikke bare kendt herhjemme, men har også et stort navn i udlandet. Under krigen blev han far til yderligere to børn, hvoraf jeg efter sigende skulle have leget med den yngste, da jeg var helt lille. Mor og far blev genboer til moderen og barnet da vi flyttede fra Skovs. Disse tre børn uden for ægteskabet, skulle senere blive en tung belastning for budgettet i den kommende familie Hald. Ikke fordi jeg bebrejder dem noget, de har bare fået det de har krav på.

Tirstrup Flyveplads

Under krigen kørte han både taxi, lastbil og bus. **Tirstrup flyveplads** var dengang under opbygning, og en af de helt store arbejdspladser i området. Det var danske entreprenører der stod for byggeriet, og en hel del af arbejdsstyrken kom fra Århus. Far kørte i flere år med disse arbejdere. Både om morgenen, og om aftenen. Han kørte også sand og stenmaterialer til de omfattende støberiarbejder der var på flyvestationen. Det var dengang da af og pålæsning foregik manuelt. Der er ikke så sært han var slidt op på sine gamle dage. Ind imellem kørte han tørv og briketter fra Pinstrup mosebrug rundt på hele Djursland og Mols. Gunnar Skov må ha' haft en glimrende forretning i disse år. Min far var ansat hos ham i ca. 15 år, til omkring 1950. Under krigen var han flere gange tæt på dramatiske begivenheder.

Ekspllosion i Århus

D. 4 juni 44 sprang der et stort ammunitionsskib i luften under losningen. En stor del af havneanlægget forsvandt ved samme lejlighed. Det samme gjorde ruderne i det halve Århus. Ud over de store tyske tab af mandskab, blev også en del danske sprængt til atomer. At de var sprængt til atomer skal taget helt bogstaveligt. Der var slet ingen ting tilbage til identificering. De ophørte bogstaveligt taget med at eksistere. Da skibet sprang i luften kørte min far forbi havnen i sin lastbil. Han fortalte siden at det var hans livs største chok. Han 'så ting fare gennem luften, og hørte utallige glaseruder blive knust. Bilen løftede sig fra vejen på grund af lufttrykket. Denne historie har jeg hørt ham fortælle mange gange, så det må ha' gjort et stort indtryk på ham. Han har også enkelte gange kørt med illegale våben - gemt i hulrum - i tørvene på lastbilen.

Bukserne af i Rodskov

At det heller ikke var ufarligt at fragte Danske arbejdere til Tyske arbejdspladser vidner følgende hændelse om. Under en transport med arbejdere til Tirstrup, blev Bussen, i Rodskov, mellem Skæring og Rønde tvunget ind på en sidevej i skoven. Derpå blev Chaufføren og alle passagererne beordret ud af bussen. De fik besked på at smide bukserne og deres tegnebøger i en stor bunke, som der efterfølgende blev sat ild til. Derefter forsvandt Frihedskæmperne – som det jo var – med bussen. Det var ikke helt retfærdigt over for arbejderne, da man var tvunget til at tage anvist arbejde dengang.

Men det kan ikke afvises, at der var mange, der tjente gode penge under krigen.

Jeg begyndte selv tidlig med at interessere mig for anden verdenskrig, og jeg spurgte ham engang, om han var den uheldige Chauffør fra Rodskov.

Det benægtede han dog, men han kunne godt huske episoden.

Stabrand

For nogle år siden kørte vi sammen med min far igennem Stabrand, en lille by ved siden af flyvestationen.

Der ligger en del bunkers spredt rundt omkring i byen.

De der bunkers, sagde han, har jeg kørt utallige læs sand til, dengang de støbte dem under krigen.

Jeg spurgte ham - om det passede - at arbejderne blandede sukker i cementen for at få den til at smuldre.

Det afviste han totalt, da man kun kunne få sukker på rationeringsmærker under krigen, og det man kunne få på det sorte marked var for dyrt.

Jeg tror nu heller ikke på historien, da bunkerne i Stabrand - og dem på vestkysten - ikke kan siges at smuldre ret meget.

Fars kunstnergemyt

Jeg tror at, perioden fra 1935 til 45 - da han blev 30 år - hører til de bedste i hans liv.

Og det siger jeg velvidende af, at han mødte min mor i 45.

Han var populær, han sang godt, han så godt ud, og han havde ikke flere forpligtelser end han kunne klare.

Han sang rundt omkring med både små og store orkestre, og var der kommet 'en forbi med et savblad, havde han også sunget med ham.

Jeg tror aldrig han har tjent de store penge på sin sang, men bare det at synge og udtrykke sig betød meget for ham.

Min mor har engang fortalt mig, at han tog til København for at forsynges for et af de store danseorkestre.

På trappen ind til øvelokalet mistede han modet, og i stedet gik ud i byen og drak sig skidefuld.

Af gode grunde ved jeg ikke om han drak noget, før han gik på scenen under Krigen, men den tid jeg kan huske fra efter krigen gjorde han det altid.

Min far havde et ægte kunstnergemyt, og jeg er sikker på, at hvis han havde kunnet styre nerverne havde fået en stor karriere.

Jeg selv beundrede hans stemme grænseløst. Der var guld i stemmen.

Fra helt lille af, var jeg med ham i lastbilen når han var på arbejde. Man kan godt sige, at det var min børnehave.

Når vi så havde læsset lastbilen, og var på vej til kunden, brød han altid ud i sang.

Jeg blev aldrig forskrækket når han pludselig begyndte at synge, selvom han sang højt.

Hans stemme lå i tenorlejet, men samtidig kunne han også gå ned i dybden, ligesom F.eks. Gustav Winckler.

Han sang altid tidens mest populære slagere, især Valdemar Davids repertoire var han glad for.

Han sang også Victor Cornelius og Poul Reichhardt sange.

Det eneste jeg aldrig har hørt ham synge, er rytmiske ting. Swing og lignende var ikke hans stil.

Rønde igen

Fra 1969 til 1971 flyttede jeg tilbage til Rønde for en kort bemærkning, og begyndte at spise på **Westergårds Cafeteria** som lå ud til hovedgaden.

Der kom mange enlige mænd hver dag for at gøre sig til gode med Westergårds dejlige mad, deriblandt også jeg.

Vi havde faste pladser omkring bordet, og selvom mændene var en del ældre end mig, faldt vi hurtigt i snak.

Der var en fodermester fra Kalø. Ham kunne jeg huske jeg havde besøgt sammen med far da jeg var lille.

Der var også en storvildt-jæger fra Grønland og Alaska.

Han hed for øvrigt **Finn Christoffersen**, og han er nok en rune værd at riste, idet han er den eneste der har skudt 3 bjørne på en gang.

Godt nok med 3 forskellige kugler, men alligevel.

Jeg må indrømme at jeg havde svært ved at tro på disse fantastiske historier, som Finn Christoffersen fortalte meget levende omkring stambordet.

Men få år efter faldt jeg - til min store glæde - over nogle af disse historier i et bog antikvariat.

Jeg fandt ud af, at Finn Christoffersen var verdensberømt som specialist i Grønland og Polaregnene.

Og havde været en stor jæger. Historien om de 3 bjørne havde været trykt i det anerkendte natur tidsskrift National Geographic.

Runen har han for øvrigt ristet selv, med adskillige bøger om sit liv.

Da vi spiste sammen i Rønde var han ansat på Vildt Biologisk station på Kalø Gods som forsker.

Barberen

Den lokale Barber og frisør, som havde overtaget min barndoms frisørsalon, spiste jeg også sammen med.

Han var en lille kraftig mand med et stort rundt hoved, og et stridt kraftigt hår, som han lagde ned med pomade.

Som type ku' han godt minde lidt om en ung Per Hækkerup.

En dag - vi var de første ved stambordet - lænede han sig ind over bordet og sagde - halvvejs hviskende, jeg er en såkaldt tvetutter!

Da han ikke var min type, har jeg desværre aldrig fundet ud af forskellen på tvetuttere og vi andre. Ud over dem jeg har nævnt, var der andre af pensionærerne der kendte far. Der var radioforhandleren, Møller - lige over for cafeteriet.

Hans hus brændte engang først i halvtresserne, hvilket gjorde et stort indtryk på mig, da det var første gang jeg så følgerne af en ildebrand.

Og der var den gamle ringer og graver, som jeg havde set køre fra og til kirken, hele min barndom, for at ringe solen op og ned.

Der var også andre, som jeg nu har glemt navnene på.

Om de kendte min far, det skal jeg love for, at de gjorde. Utallige er de historier jeg har hørt fra stambordet om min far.

Jeg har aldrig hørt ham dårligt omtalt, selv om folk ikke lagde skjul på, at han godt kunne li' et glas øl.

Først og fremmest roste de altid hans stemme og hans gode humør.

-

I den periode så jeg ham pudsigt nok næsten dagligt, idet han var ansat hos "Gas" Hans som Taxi chauffør.

Jeg vil ikke sige, at vi talte sammen hver dag, men vi vinkede tit til hinanden.

Bodil

En af de ansatte hvor jeg arbejdede - en dame i 50 års alderen - kom fra Skrejrup, en lille by lidt uden for Rønde.

Hun fik julelys i øjnene, da jeg fortalte hende, at jeg var søn af "Nus".

Bodil, som hun hed, fik en lidt sørgelig skæbne efter krigen, hun var nemlig forelsket i en tysk soldat, der var udstationeret på Tirstrup flyveplads.

Efter befrielsen klippede de "modige" frihedskæmpere og pøbelen alt håret af hende, og jog hende nogen igennem Rønde.

Og hun var desværre ikke den eneste der fik den behandling.

Gas Hans

"Gas" Hanses datter - som jeg kendte fra Kringlen - talte også altid om min far i begejstrede vendinger. Han virkede altid i godt humør, sagde hun.

Jeg vil indrømme, at noget af det gode humør kunne vi godt ha' brugt lidt mere af derhjemme.

"Gas" Hans hed selvfølgelig ikke "Gas" Hans. Øgenavnet var kommet under krigen, da det kneb med at skaffe brændstof til bilerne.

Dengang kørte bilerne på hvad som helst. Bl.a. gas, som Hans havde et lille lager af. Hvor - var der ingen der vidste.

"Gas" Hans, kunne ikke li' sit øgenavn, og opviste - et ikke ringe temperament - hvis der var nogen der uforvarende kom til at nævne det.

Der var dog 'en - engang - der sagde til Hans - midt under en kørsel - gi' den nu no'et gas Hans. Den historie har far også fortalt mange gange.

Far arbejdede for "Gas" Hans i flere perioder af sit liv.

Han sluttede hos Hans i 1975, da han blev taget for spirituskørsel, og måtte ind og sidde en måneds tid i Grenå arresthus.

På samme tid blev han og mor skilt, og hans liv tog i det hele taget en ny drejning.

Fars liv

Jeg har aldrig været misundelig på min fars liv. Han fik en masse talenter i dåbsgave, og kunne ikke administrere dem.

Jeg tror, at han gik hele livet med en tro på, at han var bestemt til noget bedre.

Og jeg tror også - især i begyndelsen - at han tit følte, at hans familie var en klods om benet på ham.

Der kom andre tider efter besættelsen for min far.

Det glade ungkarleliv var forbi. Barneskrål og blevask blev dagligdag.

Så langt tilbage jeg kan huske, har han haft et alkoholproblem, og af de ting jeg har arvet efter min far er det 'det, jeg er mindst glad for.

Han brugte hele livet "øllerne" som virkelighedsflugt, til en verden som alligevel ikke eksisterede.

Og det tror jeg nok, at han vidste. Den eneste man ikke kan flygte fra - er nemlig sig selv.

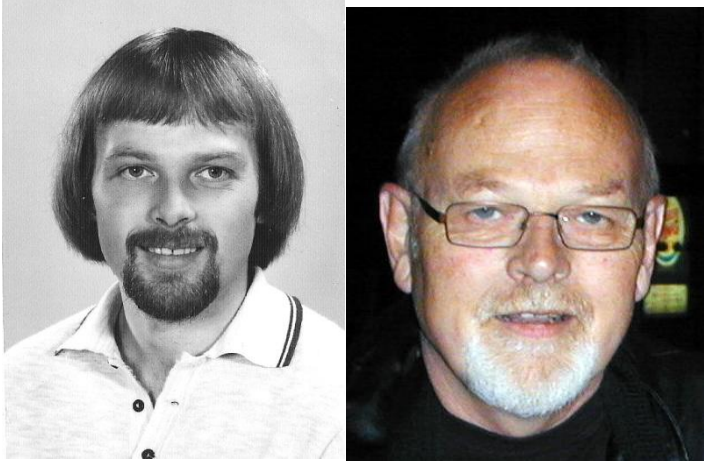
De andre gener jeg har efter ham, er jeg anderledes glad for, men lad andre bedømme dem.

Det må ha' været svært for ham at smygge generationers beskedenhed og ydmyghed af sig.

Helt fra Christen Jensen Halds tid (f. 1828) havde familien været husmænd og fiskere på Skæring hede.

Disse generationer var vant til at stå med hatten i hånden.

De levede udelukkende af havets og bøndernes nåde, og 'de ruttede - som sagt - ikke med goderne.

Lars Hald, til venstre i 1971, til højre i 2011

Redaktion Vilfred Friborg Hansen marts 2013

PS. Lars Hald døde som tidligere nævnt i 2023, og det har ikke været mig muligt at finde evt. efterkommere eller slægtninge. Men ud fra mit kendskab til Lars Hald gennem hans omfattende hjemmeside www.bassehansen.dk er jeg overbevist om, at det er helt i Lars Halds ånd at bringe erindringerne om Rønde.